

**Inventarend veldonderzoek
verkennende fase
Noordwijk Zeestraat**

**Jurgen de Kramer
Yves Perdaen
Antoine Wilbers**

Colofon

Inventariserend veldonderzoek, verkennende fase
Noordwijk Zeestraat, gemeente Noordwijk
CIS-code: 12836

In opdracht van: IDDS

Auteurs: Drs. J. de Kramer, Dr. Y. Perdaen en Dr. A. Wilbers

Versie: 2.2

© Katwijk, Augustus 2005

Controle

W.S. van de Graaf	Senior Archeoloog	15-8-2005
-------------------	-------------------	-----------

Goedkeuring

R. Proos	Provincie Zuid-Holland	
----------	------------------------	--

Becker & Van de Graaf

Archeologie op maat

Vestiging Nijmegen

Klooster Albertinum
Heyendaalseweg 121
6525 AJ Nijmegen
Tel. 024-3608163
Fax 024-3603765

Vestiging Katwijk

Ambachtsweg 7c
Postbus 3012
2220 CA Katwijk (ZH)
Tel. 071-3326888
Fax 071-4035524

Vestiging Lelystad

Kolkweg 22B
8243 PN Lelystad
Tel. 0320-262825
Fax 0320-261441

info@opgravingsbedrijf.nl

www.opgravingsbedrijf.nl

Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Becker & Van de Graaf

Inventariserend veldonderzoek, verkennde fase Noordwijk Zeestraat, gemeente Noordwijk CIS-code 12836

J. de Kramer, Y. Perdaen en A. Wilbers

Inleiding

In opdracht van, en in samenwerking met IDDS heeft archeologisch onderzoeksbureau Becker & Van de Graaf in juni 2005 een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) verkennde fase uitgevoerd aan de Bronckhorststraat 58 in Noordwijk-Binnen. Aanleiding voor dit IVO is het plan om op deze plaats nieuwbouw te realiseren bestaande uit winkels met daaronder een parkeergarage. De onderzochte percelen staan bekend onder de kadastrale nummers 2480, 2485, 2847, 2848, 4560, 4954, 4955, 5518 en 5531 en hebben een gezamenlijke oppervlakte van ongeveer 3700 m².

Dit IVO is bedoeld om inzicht te krijgen in de landschappelijke ligging van eventuele archeologische resten. Centraal staat hierbij de geologische, geomorfologische en bodemkundige opbouw ter plaatse, voor zover archeologisch relevant. Het IVO heeft ook tot doel om inzicht te krijgen in de aard, omvang, ouderdom, gaafheid en conservering van de archeologische resten ter plaatse.

Het IVO bestond uit een beperkt bureauonderzoek gevolgd door een inventariserend veldonderzoek en is uitgevoerd volgens het Programma van Eisen (PVE; Perdaen 2005) en conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 2.2 (College voor de Archeologische Kwaliteit 2005).

Bureauonderzoek

Bij het bureauonderzoek zijn gegevens verzameld over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied aan de hand van bestaande bronnen. Hierbij is gebruik gemaakt van de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) en het Archeologisch Informatie Systeem (Archis II) van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) en van de cultuurhistorische waardenkaart van de Provincie Zuid-Holland. Bij het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van de uitkomsten van bureauonderzoek van RAAP voor nabijgelegen percelen (Pronk 2005) en daarnaast zijn landschappelijke gegevens verzameld van de geomorfologische kaart, bodemkaart, hoogtekaart en (historische) topografische kaarten.

Geomorfologie en bodem

Het onderzoeksgebied ligt in bebouwd gebied en is als zodanig op de geomorfologische kaart en op de bodemkaart weergegeven. Op basis van nabij gelegen onbebouwde gebieden wordt duidelijk dat het onderzoeksgebied ligt op afzettingen van een strandwal (met al dan niet vervlakte duinen; code 3K28). Een strandwal ligt parallel aan de kustlijn, is gevormd in de kustzone en is uiteindelijk zo hoog geworden dat de top boven het gemiddelde hoogwater uit is komen te steken. De strandwal was bewoonbaar vanaf het Neolithicum. Een andere, minder waarschijnlijke, mogelijkheid is dat het gebied ligt op de resten van een ingesloten strandvlakte (al dan niet met vervlakte duinen; code 2M40) en dit gebied was bewoonbaar vanaf de IJzertijd.

In het matig fijne zand van de strandwal of strandvlakte is door menselijk handelen een kalkhoudende Enkeerdgrond ontwikkeld (code EZ50A). Deze Enkeerdgronden ontstonden doordat voor de bollenteelt vanaf de tweede helft van de 16e eeuw de bodem diep werd omgewerkt. De omgewerkte gronden worden 'zanderijgronden' genoemd en de omwerking vond plaats door 'drie-steek-delven', een methode waarbij de bodem ca. 90 cm diep werd omgespit. Hierbij ontstond een 50 à 90 cm dikke zwak humeuze laag. De kenmerkende eerdlaag is dus niet een esdek dat is gevormd door bemesting van de akkers. Op plaatsen op de strandwallen waar deze bodemverbetering niet plaatsvond zijn Vlakvaaggronden (code Zn21) te vinden met een dunne, nauwelijks zichtbare A-horizont. Deze gronden zijn overwegend droger dan de Enkeerdgronden.

Tussen 1875 en 1925 was er een sterke uitbreiding van het areaal van bollenvelden en in de loop van de tijd veranderde ook de methode van grondbewerking. De grond werd voortaan mechanisch omgespoten. De enkeerdgronden die waren ontstaan in de relatief nieuwe zanderijgronden die vanaf 1875 hebben een A-horizont die minder humeus en lichter van kleur is dan bij de oude zanderijgronden het geval is.

De grondwatertrap is trap II die wordt gekenmerkt door een gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) die ligt tussen 50 en 80 cm beneden het maaiveld. De gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) ligt op een diepte van 20 tot 40 cm.

Landgebruik

Het onderzoeksgebied ligt in de historische kern en het huidige landgebruik is gemengd en bestaat uit bebouwd, bestraat en braakliggend terrein.

Op de veldminuut van rond 1850 (Besier (1840-1861; bijlage 2) zijn in en rond Noordwijk enkele grote en brede percelen aangegeven, maar vooral veel kleine vrijwel vierkante percelen en smalle en lange percelen. Vermoedelijk werden de kleine vierkante en de lange en smalle percelen gebruikt voor de kruiden- en bollenteelt. In de 16^e eeuw kwam de kruidenteelt op in Noordwijk en vond vooral plaats aan het einde van de 17^e en in het begin van de 18^e eeuw (Pronk 2005). Later is de kruidenteelt vervangen door de bollenteelt.

Uit historische kaarten blijkt dat zowel aan de Bronckhorststraat als aan de Zeestraat al minstens vanaf 1600 huizen stonden (Pronk 2005). Op de minuutplan van 1818 (De Geus 1818; bijlage 3) is te zien dat de Zeestraat ('Nieuwe Zee straat') eindigt bij de Molenstraat/Bronckhorststraat. Nu is de Zeestraat in zuidoostelijke richting doorgetrokken en ligt op de plaats waar in de situatie van 1818 aan de Bronckhorststraat nog huizen stonden. In en buiten het onderzoeksgebied is langs het doorgetrokken stuk van de Zeestraat bebouwing gekomen op percelen die in 1818 nog onbebouwd waren.

Veruit de meeste panden die op de minuutplan van 1818 te zien zijn, dateren van vóór de 19^e eeuw en soms misschien wel uit of van vóór de 17^e eeuw. Van deze gebouwen zijn aan de westzijde van de Bronckhorststraat nog enkele panden bewaard gebleven, maar in het onderzoeksgebied zelf niet. Het is waarschijnlijk dat wel resten van de fundamenteën en kelders van de huizen die op de minuutplan staan aangegeven bewaard zijn gebleven. Daarnaast kunnen er fundamenteën en kelders van voorgangers uit periode van de Late-Middeleeuwen tot de 19^e eeuw verwacht worden.

Archeologie

Het onderzoeksgebied en omgeving staan op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden van de ROB (bijlage 4) aangegeven als een gebied met een hoge archeologische trefkans. Dit stemt overeen met de zeer grote kans op

archeologische sporen volgens de archeologische waardenkaart van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland (Provincie Zuid-Holland, 2005). Deze hoge verwachting hangt samen met de ligging van het onderzoeksgebied, met name net buiten de dorpskern op een strandwal met al dan niet met afgevlakte duinen waarin kalkhoudende Enkeerdgronden zijn ontstaan.

Tot nu toe is het aantal waarnemingen in de buurt van het onderzoeksgebied beperkt (bijlage 4 en 5). Er zijn ca. tien waarnemingen in een straal van ca. 1 km rond het onderzoeksgebied bekend, waarbij opvalt dat er hierbij weinig aanwijzingen zijn voor structurele bewoning in het gebied, met uitzondering van een vermoedelijk Romeinse waterput (Archis-waarnemings-nr. 24047). Tijdens een IVO op de bouwlocatie Bronsgeest ten oosten van het onderzoeksgebied zijn door RAAP Archeologisch Adviesbureau een aantal aardewerkscherven aangetroffen die dateren uit de prehistorie en Vroege-Middeleeuwen (Oude Rengerink 1996). Bijbehorende structuren ontbreken echter. De beer- en waterputten die op een andere locatie door RAAP zijn aangetroffen dateren van na 1850 en zijn vanuit archeologisch en cultuurhistorisch standpunt weinig interessant (Jordanov, 2004). Ook tijdens het onderzoek van RAAP aan de Bronckhorststraat zijn geen duidelijke bewoningssporen vastgesteld ondanks de aanwijzingen voor bewoning in het gebied op basis van de beschikbare historische kaarten (Pronk 2005). Opvallend zijn de grote hoeveelheid muntvondsten in de buurt van het onderzoeksgebied (Archis-waarnemings-nrs. 22692, 24006, 24042 en 29757). Het exacte aantal is onbekend, maar waarschijnlijk zijn ca. 8000 munten gevonden. Niet alle munten zijn even oud en even waardevol. Ze zijn van goud, zilver, brons, koper of een ander metaal en dateren uit de periode vanaf de Romeinse tijd tot nu. Of er ook binnen het onderzoeksgebied munten zijn gevonden is onduidelijk.

Indien de bodem in het verleden niet diep bewerkt is voor landbouwkundige doeleinden, is, afgaande op de historische kaarten en de kenmerken van het landschap, de verwachting hoog voor archeologische sporen en structuren van vanaf de het Neolithicum en zeer hoog voor die uit de Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Omdat er waarschijnlijk sprake is van een zanderijgrond die bebouwd is, is de kans op archeologie uit het Neolithicum tot Late-Middeleeuwen klein en zeer hoog voor die uit de Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd.

Veldonderzoek

Op het onderzoeksgebied aan de Bronckhorststraat zijn verspreid over het gehele terrein vijf boringen gezet die archeologisch zijn begeleid (boring 1-5; bijlage 7 en 8). Boring 4 reikt tot 4,0 m diep, boring 1 tot 3,5 m diep, boring 3 en 4 tot 2,0 m diep en boring 5 tot 1,0 m diep.

Bij het zetten van boring 1 is hoogstwaarschijnlijk een fundering, een rioolpijp of een groot stuk puin geraakt op een diepte van ca. 0,9 m, zodat boring 1 gestaakt moest worden om een halve meter verderop een nieuwe boring te zetten. De eerste boring tot 0,9 m diep wordt boring 1a genoemd.

De boringen zijn onderdeel van het gecombineerde milieukundig-archeologisch onderzoek door IDDS en Becker & Van de Graaf. Voor milieukundig onderzoek zijn meer boringen gezet, maar veruit de meeste daarvan reikten slechts tot een diepte van 0,5 m.

Het archeologische doel van de diepe boringen was om vast te kunnen stellen of het bodemprofiel en eventuele archeologische indicatoren aanleiding geven te veronderstellen dat er archeologische resten aanwezig zijn en om vast te kunnen stellen of en waar de bodem verstoord is.

Terreinbeschrijving

De gebouwen op het onderzoeksterrein zijn gesloopt met uitzondering van een appartementencomplex aan de Bronckhorststraat en een garage/opslagruimte halverwege het onderzoeksgebied. Daarnaast staat buiten het onderzoeksgebied aan de Kerkstraat een winkelpand waartoe ook een smal gebouw tussen boring 2 en 5 behoort. Alle resterende bebouwing in en direct buiten het onderzoeksgebied is in de tweede helft van de 20e eeuw gebouwd.

Van gesloopte, vermoedelijk 20e-eeuwse bebouwing, aan de Zeestraat resteert op perceel 4955 een kruipruimte waarvan de vloer ca. 1,0 à 1,5 m lager ligt dan het straatniveau. Andere muur- of funderingsresten van verdwenen gebouwen waren niet aangetroffen, met uitzondering van de vermoedelijke fundering van een gesloopt gebouw waarop boring 1a uitkwam.

In de hoogteligging van het terrein zat weinig variatie, met uitzondering van een soort zitkuil in het gemeentelijke plantsoen in het noordwesten van het onderzoeksgebied en van de eerder genoemde kruipruimte. Verder valt op dat het niveau van het onderzoeksterrein in het zuidwestelijke deel lager ligt dan het straatniveau. De Kerkstraat ligt hier ca. 0,2 à 0,3 m hoger dan het onderzoeksterrein.

Wat op het oppervlak van het terrein opviel waren relatief oude (stukken) baksteen op het oppervlak die waarschijnlijk wijzen op gesloopte 18e- of 19e-eeuwse bebouwing, maar ook van elders aangevoerd kunnen zijn.

Boorresultaten

In alle vijf boringen zijn vondsten gedaan. Het gaat hierbij vooral om stukken baksteen die dateren uit de tweede helft van de 19e of uit de 20e eeuw. De overige vondsten in de boringen zijn de volgende. In boring 1 kwam op een diepte van ca. 1,3 m een opmerkelijke vondst voor, namelijk dat van een harde, ca. 1 à 2 cm dikke lichtroze plak. Dit lijkt te gaan om een neerslag uit een riolering en bestaat vermoedelijk uit een sterk fosfaat- en ammoniakhoudend mineraal. In boring 2 zijn stukken baksteen aangetroffen waar nog restanten van een pleisterlaag op aanwezig waren. In boring 3 kwam van een diepte van 0,7 tot 1,4 m een spijker, een kleine scherf vensterglas, een stukje wit porselein, een metaalslak en enkele kleine scherven keramiek. In boring 4 kwam van een diepte tussen 0,6 en 1,0 enkele brokjes houtskool, en kleine scherf vensterglas, stuk wandtegels en enkele kleine scherven keramiek. In boring 5 kwam op een diepte van 0,4 tot 0,5 m een laag voor die geheel bestond uit onverbrande brokken steenkool. Mogelijk stond hier een kolenopslag.

In de natuurlijke afzettingen van de strandwal is door groundbewatering voor (vooral) de bollenteelt een eerdlaag ontstaan die door bewoning is opgenomen in een ca. 1,2 à 1,5 m dikke laag omgewerkte grond. Het sediment van de diepere, natuurlijke afzettingen bestaat uit zwak tot matig siltig matig fijn zand. Dat is in overeenstemming met de uitkomsten van het bureauonderzoek. De omgewerkte toplagen van bodem bestaan eveneens uit zand, namelijk uit zwak tot matig siltig zeer fijn tot matig fijn zand dat in boring 1 voor een deel zwak humeus is. Opvallend is dat in het verstoorde deel van de bodem zwak schelphoudende pakketten voorkomen. In de natuurlijke afzettingen van de strandwal komen geen schelpresten voor. Hoogstwaarschijnlijk is er schelphoudend ophoogzand gebruikt.

De kenmerken van de bodemopbouw bij de vijf boringen is de volgende.

Boring 1

In boring 1 is de grond te sterk omgewerkt om de oorspronkelijke eerdlaag goed te kunnen herkennen. Toch is de bodem op een diepte van 0,5 en 1,5 m

donkerbruin van kleur, zodat hier sprake lijkt van resten van een, hetzij door de bewoning geheel omgewerkte, kalkrijke eerdlaag onder een laag ophoogzand van 0,5 m dik. Het niet verstoorde deel van bodem van voor de bewoning komt in boring 1 voor vanaf een diepte van 1,5 m.

Boring 2

In boring 2 zijn resten van de oorspronkelijke kalkhoudende eerdlaag herkend als een bruine, matig humeuze laag, waarvan de top onder een pakket ophoogzand ligt. Waarschijnlijk is de top van de eerdlaag niet of nauwelijks in dit pakket opgenomen en nog grotendeels intact. De eerdlaag ligt tussen 0,8 en 1,4 m diepte. Toch is ook hier sprake van enige omwerking gezien de (moderne) vondsten. Ongestoorde afzettingen komen in boring 2 vanaf een diepte van 1,4 m voor.

Boring 3

De ongestoorde bodem komt in boring 3 voor vanaf 1,2 m diep. Tussen 0,3 en 1,2 m diepte ligt een bruine laag die kalkarm tot kalkrijk is en vondsten bevat. Tussen 1,2 en 1,7 m diep komt een donkerbruine, kalkarme laag voor zonder vondsten. Die laag is een niet verstoord deel van de oorspronkelijke eerdlaag. Op de oorspronkelijke bodem is in de loop van de tijd een minstens 0,3 m dik pakket zand opgebracht omdat de top van de eerdlaag omgewerkt is en lijkt te bestaan uit een mengsel van materiaal van de eerdlaag en opgebrachte grond.

Boring 4

De ongestoorde bodem komt in boring 4 voor vanaf 1,5 m diep. Tussen 0,3 en 1,5 m diepte ligt een matig puinhoudende donkerbruine laag die kalkrijk is en die hoogstwaarschijnlijk bestaat uit een mengsel van de oorspronkelijke kalkhoudende eerdlaag en opgebrachte grond. De bovenste 0,3 m van het profiel bestaat geheel uit opgebrachte grond.

Boring 5

De ongestoorde bodem komt in boring 5 voor vanaf 0,5 m diep. Daarboven ligt opgebracht materiaal, zoals een laag die geheel uit steenkoolbrokken bestaat. De top van de oorspronkelijke eerdlaag lijkt intact.

Conclusies en aanbevelingen

Op het onderzoeksgebied aan de Bronckhorststraat in Noordwijk zijn verspreid over het gehele terrein vijf boringen gezet die archeologisch zijn begeleid. Het onderzoeksgebied ligt op de resten van een oude strandwal en maakt deel uit van de historische kern van Noordwijk. In het onderzoeksgebied heeft bebouwing gestaan die ouder is dan de 19^e eeuw, zoals blijkt uit de aanwezigheid van bebouwing op de minuutplan van 1818 en zoals veel fragmenten van bakstenen ouder dan de 19^e eeuw doen vermoeden. Daarnaast is in een boring vermoedelijk een oude fundering geraakt.

Afgaande op de historische kaarten, de kenmerken van het landschap en het booronderzoek kan de verwachting voor archeologische sporen en structuren als volgt worden ingeschat. Indien de bodem in het verleden niet diep bewerkt is voor landbouwkundige doeleinden dan is de verwachting hoog voor de periode Neolithicum tot en met Vroege Middeleeuwen en zeer hoog voor die uit de Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Echter mogelijk is er sprake van een bebouwde zanderijgrond waardoor de kans op sporen en structuren uit het Neolithicum tot en met Vroege Middeleeuwen klein is maar de kans voor de Late-Middeleeuwen en Nieuwe tijd zeer hoog.

De percelen waaruit het onderzoeksgebied bestaat vormen landschappelijk en cultuurhistorisch één geheel en kunnen dan ook archeologisch gezien het beste

als zodanig worden beschouwd. Wel is er binnen het onderzoeksgebied de volgende differentiatie te maken. Vooral op zowel perceel 2480, 2485, 2848, 4560 en 4954, die liggen langs de Bronckhorststraat, als op perceel 2485, 2847 en 2848, die liggen langs de Kerkweg, zijn resten van diverse gebouwen te verwachten uit de periode vanaf de Late-Middeleeuwen.

De percelen 4955, 5518 en 5531 zijn tot de 19^e of 20^e eeuw onbebouwd gebleven en daar zijn dan ook geen oude funderingsresten te verwachten. Het onbebouwde gebied is met name interessant omdat de oude bodem meer intact is gebleven, waardoor een groot deel van de eerdlaag van de Enkeerdgrond ongestoord of weinig gestoord is. De kans op het aantreffen van onverstoorde archeologie ouder dan de Late-Middeleeuwen onder de eerdlaag is dan ook groter dan in de percelen langs de Bronckhorststraat en Kerkweg. Bij de percelen langs de Bronckhorststraat en Kerkweg is de eerdlaag daarentegen weliswaar deels nog te herkennen, maar is die wel grotendeels vermengd geraakt met opgebrachte grond en bouwpuin.

Uit de bouwplannen blijkt dat het hele terrein tot een diepte van ongeveer 4 m – mv wordt uitgegraven. Hierdoor zullen alle archeologische vindplaatsen totaal worden verstoord. Daarom wordt voorgesteld om met behulp van archeologische begeleiding tijdens de graafwerkzaamheden vast te stellen of er nog archeologische vindplaatsen aanwezig zijn en indien ja deze dan direct te documenteren. Hierdoor kan de historische en archeologische informatie van dit gebied veilig worden gesteld zonder onnodig tijdverlies door proefsleuvenonderzoek.

Beantwoording van de onderzoeksvragen (Zie PvE; Perdaen, 2005)

1. **Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van de locatie (geologie, bodemkunde en geomorfologie)?**
Het onderzoeksgebied ligt op een strandwal waarop vanaf het Neolithicum bewoning mogelijk was. In de strandwalafzettingen is een kalkhoudende Enkeerdgrond ontwikkeld die nu deels vergraven is en bedekt met een laag ophoogzand.
2. **Bestaat er een relatie tussen microreliëf, afzettingen, bodemtype en de aanwezigheid en fysieke kwaliteit van archeologische resten?**
In het onderzoeksgebied komen vrijwel zeker archeologische resten voor, waaronder gebouwresten uit de periode van de Late-Middeleeuwen tot de 19^e eeuw. Daarnaast bestaat er een kans op oudere archeologische resten vanaf het Neolithicum.
3. **Wat is de aard, ouderdom, omvang, gaafheid en conservering van de aangetroffen archeologische vindplaatsen?**
Niet van toepassing.
4. **Wat is de verticale vondstspreading per bodemtype?**
De vondsten, vooral uit bouwmaterialen en keramiek uit de 19^e en 20^e eeuw, zijn gedaan in het verstoorde deel van de eerdlaag van de oorspronkelijke enkeerdgrond en in het ophoogzand daarboven.
5. **Welke delen van het gebied zijn verstoord en tot op welke diepte?**
De bodem is in het hele onderzoeksgebied verstoord en maximaal is dat tot een diepte van maximaal ca. 1,5 m ten opzichte van het huidige maaiveld. Het minst verstoord is de bodem in de oostelijke helft van het onderzoeksgebied. De kenmerkende eerdlaag van de oorspronkelijk Enkeerdgrond is door de bodemverstoring vrijwel geheel verdwenen daar waar bebouwing langs de Bronckhorststraat en Kerkweg stond en beter behouden in de (tot de 20^e eeuw) niet of nauwelijks bebouwde delen erachter.

6. **Welke aanbevelingen kunnen er gegeven worden voor eventueel vervolgonderzoek?**

Uit de bouwplannen blijkt dat het hele terrein tot een diepte van ongeveer 4 m –mv wordt uitgegraven. Hierdoor zullen alle archeologische vindplaatsen totaal worden verstoord. Daarom wordt voorgesteld om met behulp van archeologische begeleiding tijdens de graafwerkzaamheden vast te stellen of er nog archeologische vindplaatsen aanwezig zijn en indien ja deze dan direct te documenteren.

Literatuur en kaarten

College voor de Archeologische Kwaliteit, 2005: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 2.2, Gouda.

Besier, J.A., 1840-1861: Topografische en militaire kaart van Nederland (veldminuten), schaal 1:25.000. Nationaal Archief, Den Haag. De Woonomgeving, Nederland zoals het was, www.dewoonomgeving.nl.

Geus, J. de, 1818: Minuutplan, Gemeente Noordwijk, Sectie F Village de Noordwijk, blad 1, perceelnummers 1-762, schaal 1:2500. De Woonomgeving, Nederland zoals het was, www.dewoonomgeving.nl.

Halbertsma, H., 1971: Noordwijk, *Nieuwsbulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond* 1971, 75-76.

Jordanov, M., 2004: *Plangebied Wilhelminahofje, gemeente Noordwijk een archeologische begeleiding*, Amsterdam (RAAP-notitie 737).

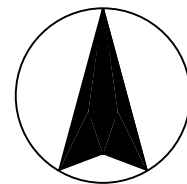
Oude Rengerink, J.A.M., 1996: *Gemeente Noordwijk een archeologische inventarisatie en kartering (AAI-1)*, Amsterdam (RAAP-rapport 184).

Perdaen, Y., 2005: *Programma van Eisen, Noordwijk, Zeestraat*. Nijmegen.

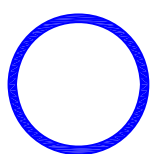
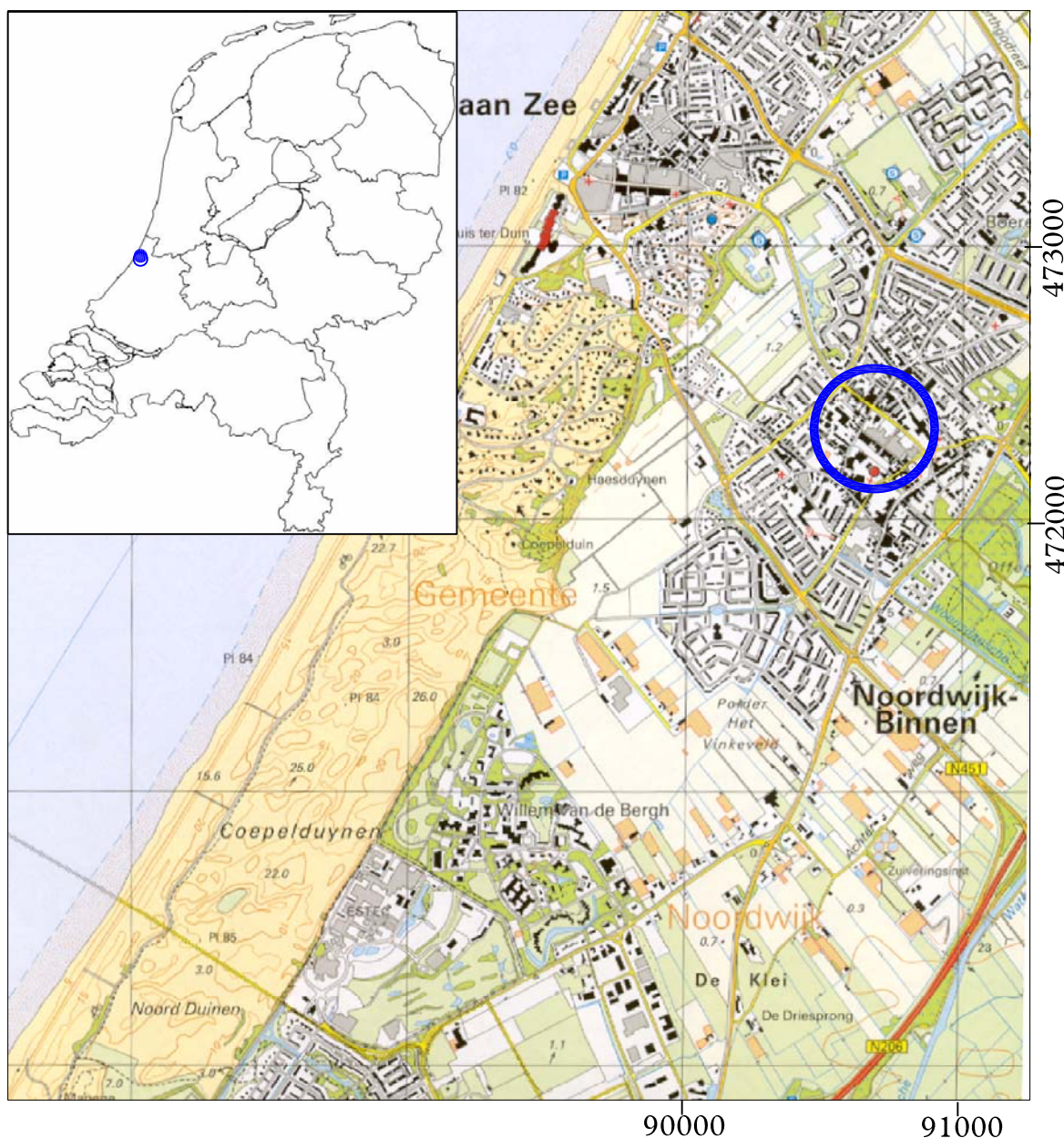
Pronk, E.C., 2005: *Plangebied Bronckhorststraat, gemeente Noordwijk; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek*, Amsterdam (RAAP-notitie 1039).

Provincie Zuid-Holland, 2005: Cultuurhistorische Hoofdstructuur, Digitale kaart cultureel erfgoed Zuid-Holland. <http://chs.zuid-holland.nl/index.html> Kaart 1b Archeologie, Waarden.

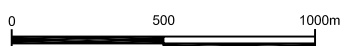
Raaf, H. K. De, 1959: Een Merovingisch muntje uit de Zuid-Hollandse duinstreek, *Westerheem* 1959, 29-30, pl. VII-3.

Bijlage 1 Topografische kaart

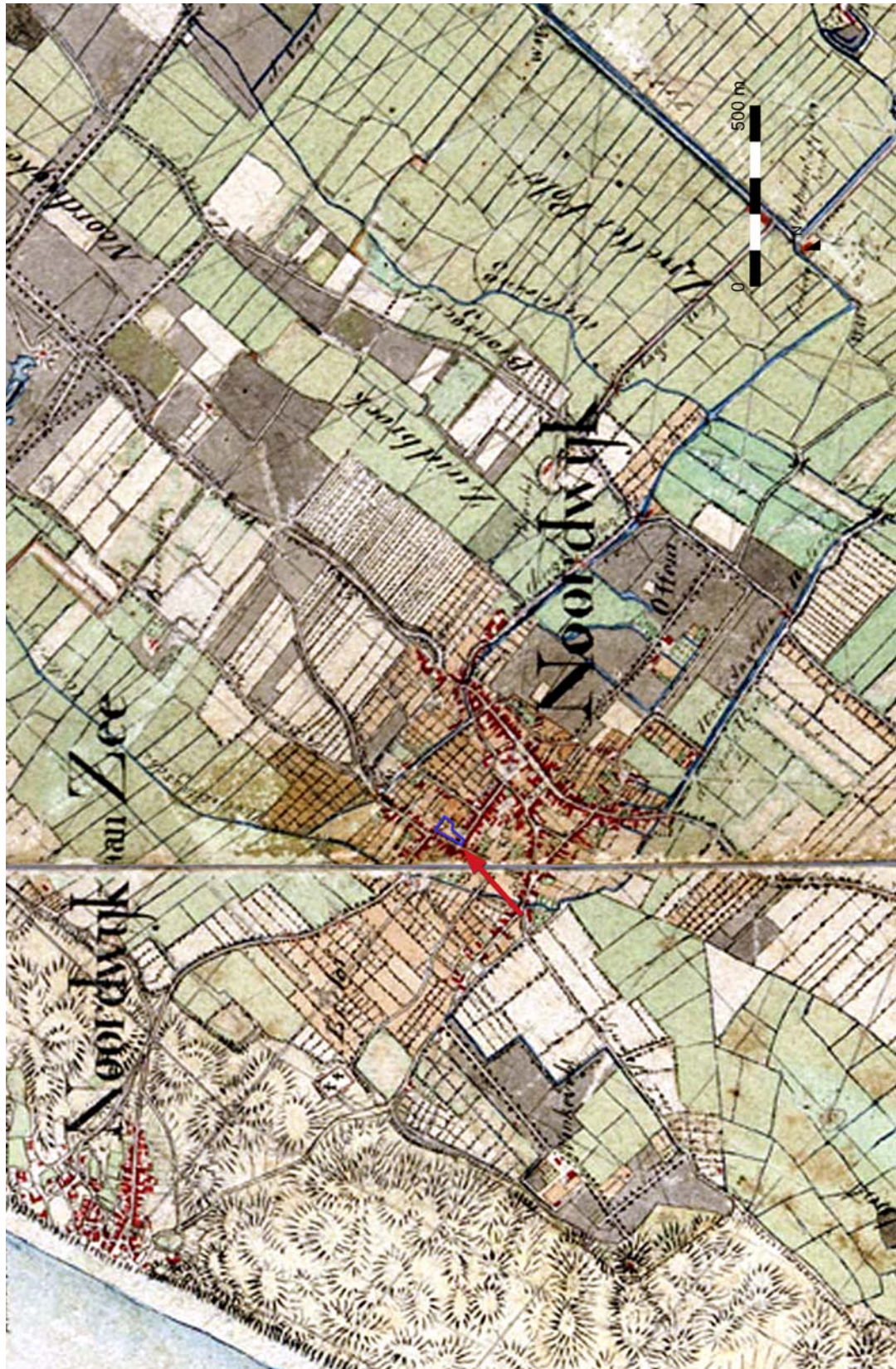
Onderzoeksgebied

Becker & Van de Graaf

archeologie op maat

Bijlage 2: 19^e-eeuwse veldminuut

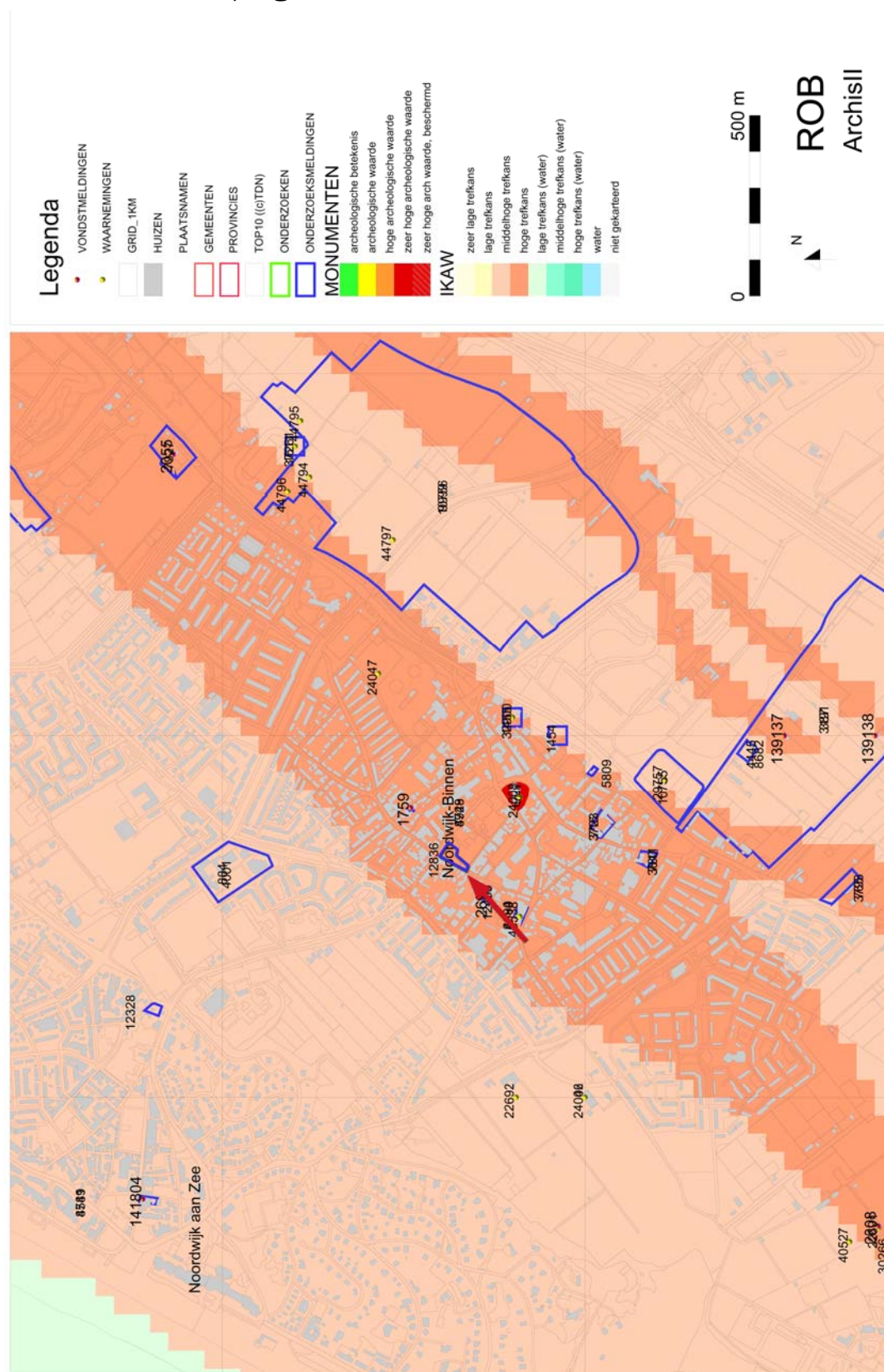
bron: Besier (1840-1861).

Bijlage 3: Minuutplan 1818

bron: De Geus (1818).

Bijlage 4: Archis-informatie

bron: Archis II (ROB).

Bijlage 5: Overzicht Archis-meldingen

Waarnemingen en vondstmeldingen

Nummer	Omschrijving	Tijdvak
22692	munten (ca. 3500 stuks, zilver en koper)	Late-Middeleeuwen A - onbepaald
24006	Romeinse munten	Romeinse tijd
24008	Ned. Herv. Kerk en voorloper	Vroege-Middeleeuwen D – Late-Middeleeuwen B
24042	gouden munt (Merovingisch)	Vroege-Middeleeuwen A
24047	“waterput” met aardewerk	Romeinse tijd
29757	bronzen munten (ca. 4000 stuks)	Romeinse tijd – Nieuwe tijd C
44797	aardewerk	prehistorisch – Vroege-Middeleeuwen
48538	beer- en waterputten	Nieuwe tijd

Monumenten

Nummer	Omschrijving	Tijdvak
4044	terrein van zeer hoge archeologische waarde	Late-Middeleeuwen

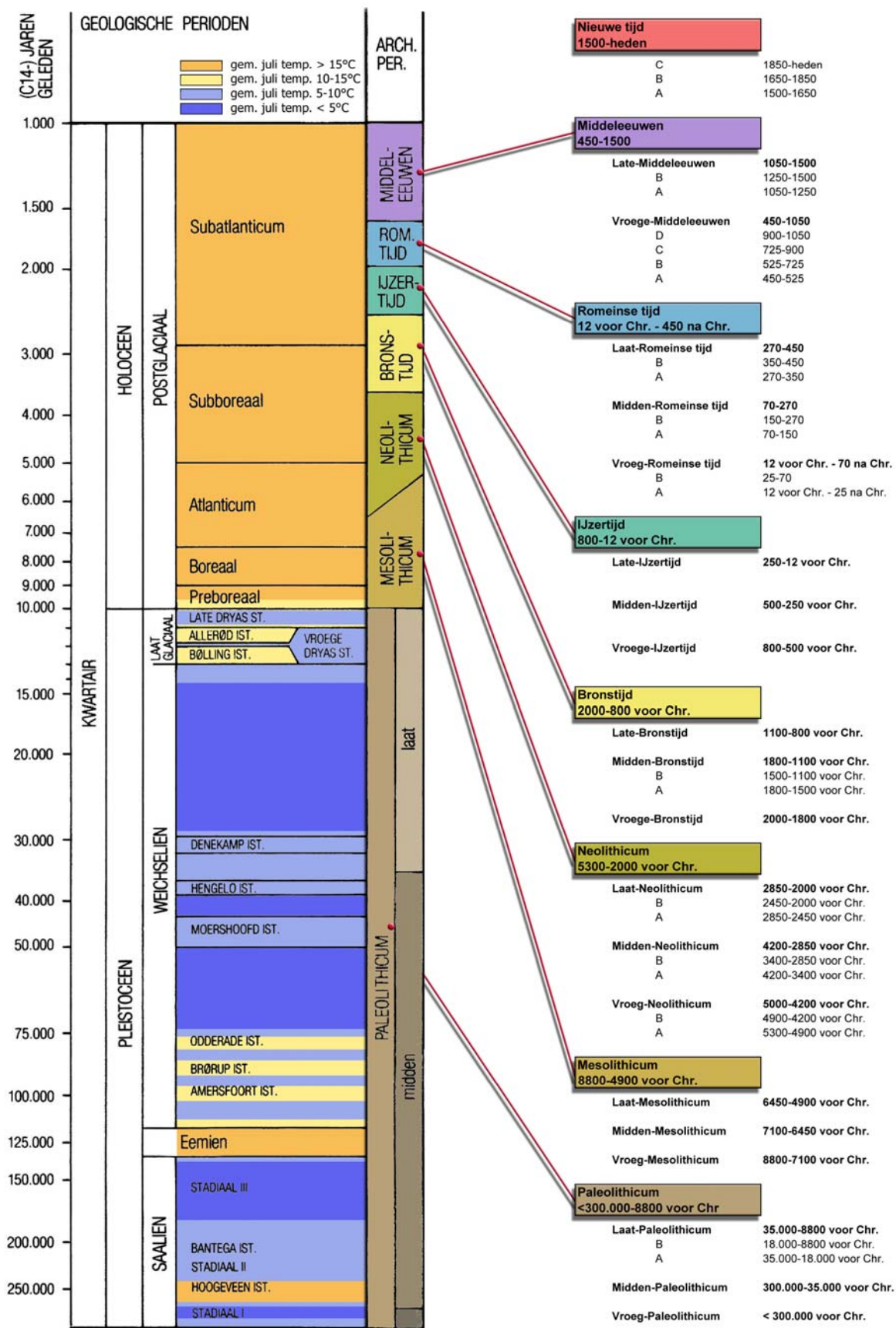
Onderzoeksmeldingen

Nummer	Bedrijf	Jaar
1454	onbekend	1995
1455	onbekend	1995
1611	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek	1996
3191	RAAP Archeologisch Adviesbureau	2000
3723	RAAP Archeologisch Adviesbureau	2001
3793	RAAP Archeologisch Adviesbureau	2001
3811	RAAP Archeologisch Adviesbureau	2002
4001	SOB Research	2002
5692	Jacobs & Burnier	2004
5809	Archeomedia BV	2004
6694	RAAP Archeologisch Adviesbureau	2004
7927	Archeomedia BV	2004
8682	RAAP Archeologisch Adviesbureau	2003
8781	RAAP Archeologisch Adviesbureau	2003
8949	RAAP Archeologisch Adviesbureau	2004
9999	onbekend	2003
10755	RAAP Archeologisch Adviesbureau	1996
10756	RAAP Archeologisch Adviesbureau	1996
12328	SOB Research	2005
12499	Synthegra BV	2005
12836*	Becker & Van de Graaf	2005

* dit onderzoek.

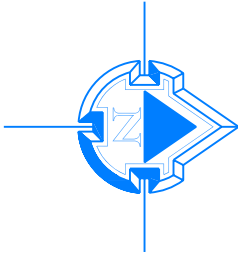
bron: Archis II (ROB).

Bijlage 6: Tijdentabel

BILAGE 7

BOORLOCATIE EN VONDSTENKART

LEGENDA

X boring

— bebouwing

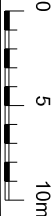
- - - - - begrenzing onderzoekslocatie

4954 kadastrale nummers

54-58 huisnummer

verstoord

onverstoord

REV.	DATE	NAME	DESCRIPTION	APPROVED BY
0	06/07/2016	HN	SITUATIEKENING	

Becker & Van de Graaf

archeologie op maat

SCHAAL: 1:400

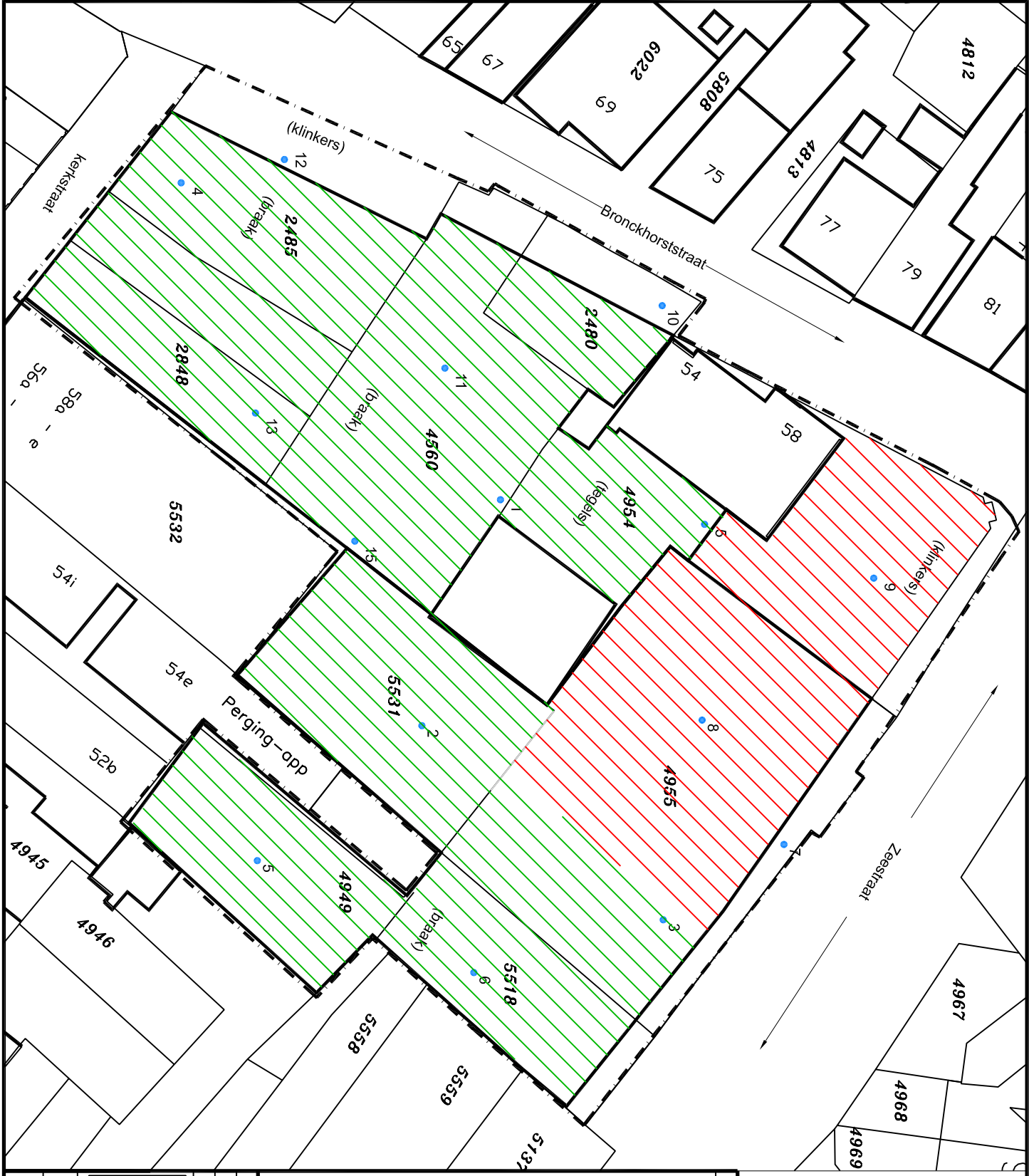
FORMAAT: A4

OMSCHRIJVING

ZEESTRAAKT TE NOORDWIJK

PROJECT NR.

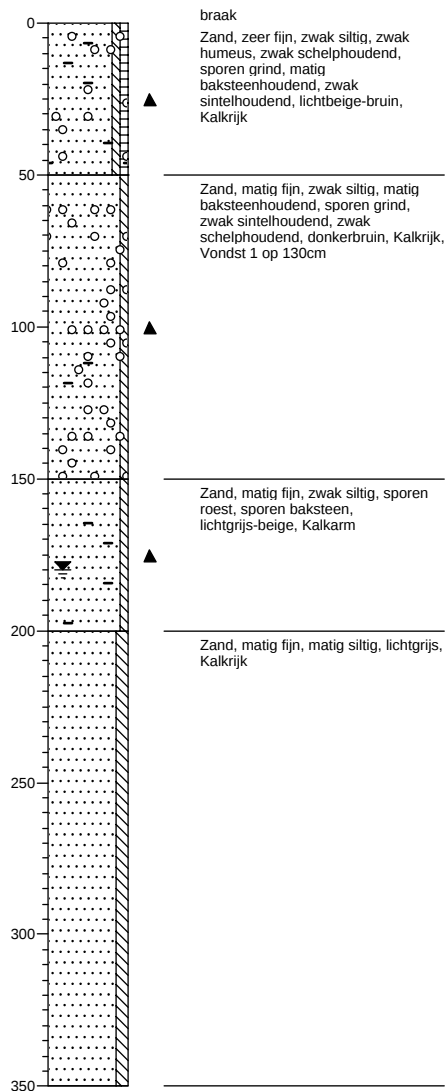
00390605/12836

Bijlage 8: Boorbeschrijvingen

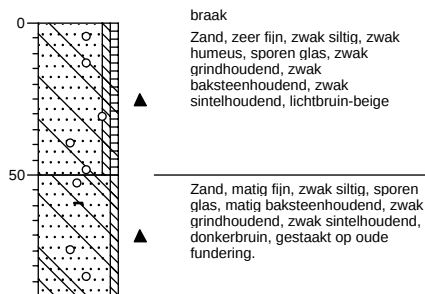
Boring: 01

Datum: 28-06-2005
X: 90667
Y: 472354
Maaiveld [m]: 1.63 N.A.P.
GWS: 180
Opmerking:

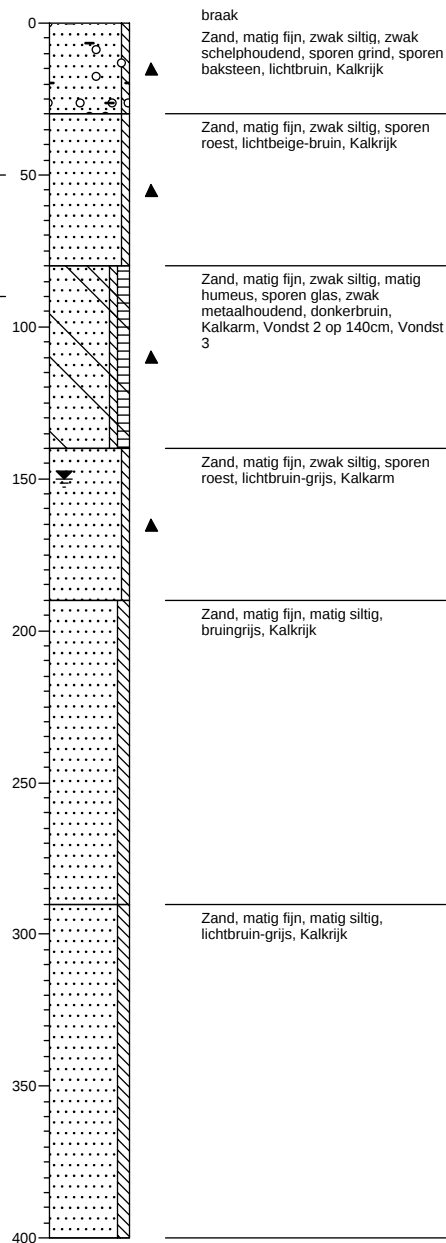
Boring: 01A

Datum: 28-06-2005
X:
Y:
Maaiveld [m]:
GWS:
Opmerking:

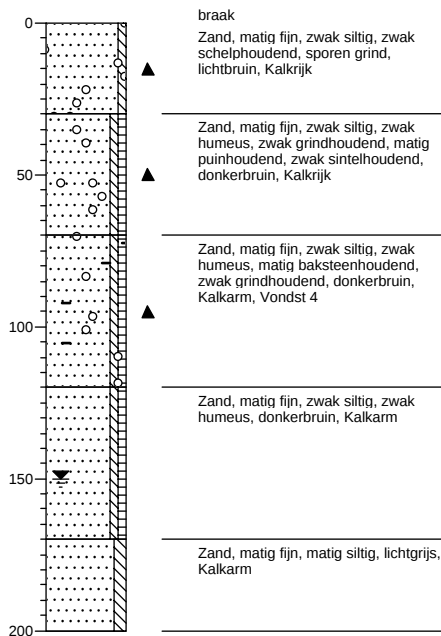
Boring: 02

Datum: 28-06-2005
X: 90689
Y: 472350
Maaiveld [m]: 1.66 N.A.P.
GWS: 150
Opmerking:

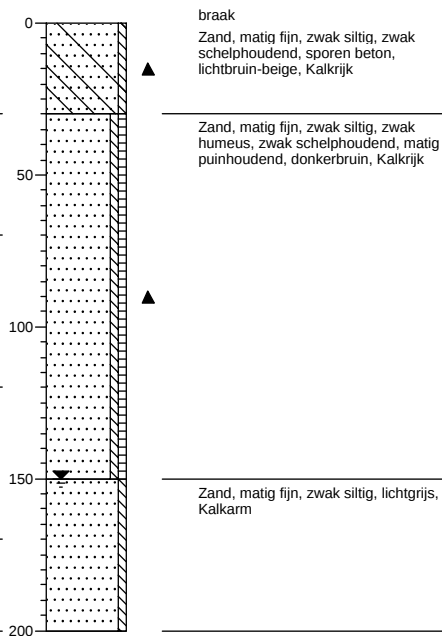

Boring: 03

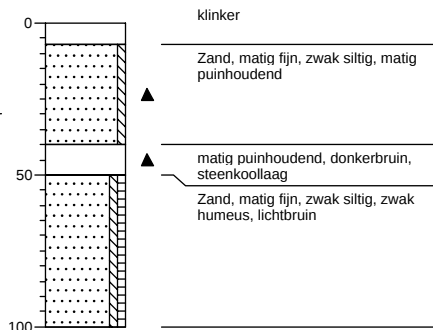
Datum: 28-06-2005
X: 90706
Y: 472367
Maaiveld [m]: 1.64 N.A.P.
GWS: 150
Opmerking:

Boring: 04

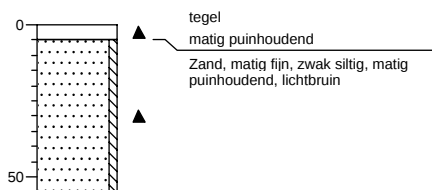
Datum: 28-06-2005
X: 90642
Y: 472333
Maaiveld [m]: 1.55 N.A.P.
GWS: 150
Opmerking:

Boring: 05

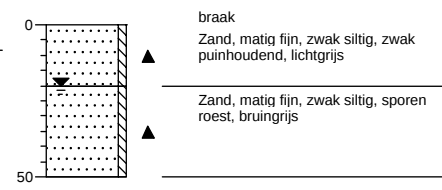
Datum: 28-06-2005
X:
Y:
Maaiveld [m]:
GWS:
Opmerking:

Boring: 06

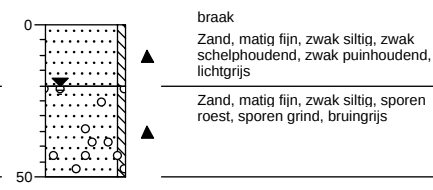
Datum: 28-06-2005
X:
Y:
Maaiveld [m]:
GWS:
Opmerking:

Boring: 07

Datum: 28-06-2005
X:
Y:
Maaiveld [m]:
GWS: 20
Opmerking:

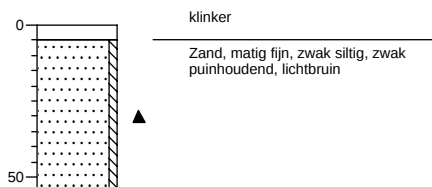
Boring: 08

Datum: 28-06-2005
X:
Y:
Maaiveld [m]:
GWS: 20
Opmerking:

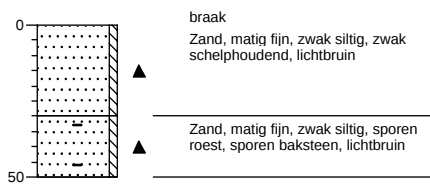

Boring: 09

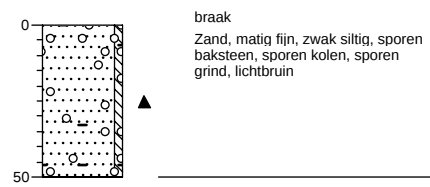
Datum: 28-06-2005
X:
Y:
Maaiveld [m]
GWS:
Opmerking:

Boring: 10

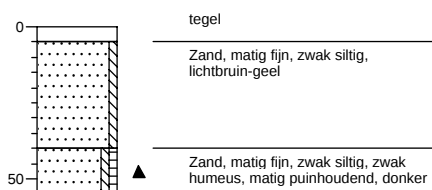
Datum: 28-06-2005
X:
Y:
Maaiveld [m]
GWS:
Opmerking:

Boring: 11

Datum: 28-06-2005
X:
Y:
Maaiveld [m]
GWS:
Opmerking:

Boring: 12

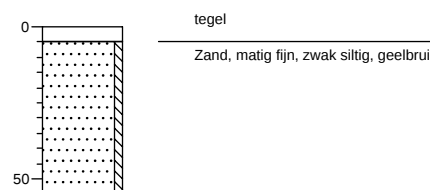
Datum: 28-06-2005
X:
Y:
Maaiveld [m]
GWS:
Opmerking:

Boring: 13

Datum: 28-06-2005
X:
Y:
Maaiveld [m]
GWS:
Opmerking:

Boring: 14

Datum: 28-06-2005
X:
Y:
Maaiveld [m]
GWS:
Opmerking:

Boring: 15

Datum: 28-06-2005

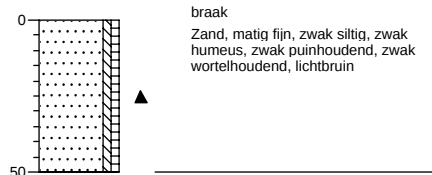
X:

Y:

Maaiveld [m]

GWS:

Opmerking:

PROGRAMMA VAN EISEN

LOCATIE	<i>Noordwijk-Bronckhorststraat 58</i>
PROJECT	<i>12836-Zeestraat</i>

PLAATS BINNEN ARCHEOLOGISCH PROCES

x Inventariserend veldonderzoek (IVO 1)

OPSTELLER	Naam, telefoon, e-mail	datum	paraaf
Auteurs			
☐ Projectleider (<i>senior archeoloog</i>)	<i>Yves Perdaen</i> <i>024/360 81 63</i> <i>info@opgravingsbedrijf.nl</i>	27/06/05	
☐ Mede-ontwerper(s)	<i>Antoine Wilbers</i> <i>071/332 68 88</i> <i>awilbers@beckerenvandegraaf.nl</i>		

OPDRACHTGEVER	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
	<i>IDDS</i>		
	<i>Postbus 3012</i> <i>2220 CA Katwijk ZH</i> <i>071-4028586</i>		

BEVOEGD GEZAG	Naam, adres, telefoon	datum	paraaf
☐ Provincie	<i>Provincie Zuid-Holland, Bureau Cultuur</i> <i>Dhr. R. Proos</i> <i>Postbus 90602</i> <i>2509 LP Den Haag</i> <i>070/441 66 11 (alg.)</i>		

UITVOEREND BEDRIJF / INSTELLING

Naam	<i>Becker & Van de Graaf Vof</i>
Contactpersoon	<i>Yves Perdaen</i>
Telefoon / e-mail	<i>Heyendaalseweg 121</i> <i>6525 AJ Nijmegen</i> <i>024/360 81 63</i> info@opgravingsbedrijf.nl

DATUM ONDERZOEK	
☐ Start	<i>juni 2005</i>
☐ Duur	<i>ca. 1 dag</i>

BASISGEGEVENS

Projectnaam	<i>12836-Zeestraat</i>
Provincie	<i>Zuid-Holland</i>
Gemeente	<i>Noordwijk</i>

Plaats	Noordwijk
Toponiem	Zeestraat
Kaartblad	30F
X – coördinaat	90.674
Y – coördinaat	472.371
Kadaster-nr	2480/2485/2847/2848/4560/4955/5518/5531
CMA/AMK-status	Terrein van zeer hoge archeologische waarde.
CAA-nr.	30FN-4
CMA-nr.	019-30F
ARCHIS-monument-nr	4044
ARCHIS-waarnemings-nr	22692, 24006, 24008, 24042, 24047, 29757, 44797, 48538.
CIS-code	12836
Oppervlakte plangebied	ca. 3700m ²
Huidig grondgebruik	Gemengd: bebouwd, bestraat en braakliggend terrein.

1. Doel en reden van het onderzoek

Doel	Doel van het IVO is het vaststellen van de inhoudelijke en fysieke kwaliteit van de archeologische waarde van de locatie (aard, ouderdom, omvang, gaafheid, conservering).
Reden	Nieuwbouw met beperkte ingreep in de bodem.

2. Archeologische verwachting

Regionale archeologische context	Het onderzoeksgebied en omgeving staan op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden ingekleurd als een gebied met een hoge archeologische trefkans wat overeenstemt met een zeer grote kans op archeologische sporen volgens de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland (kaart 1b, Archeologie, waarden). Deze hoge verwachting hangt samen met de ligging van het onderzoeksgebied, met name net buiten de dorpskern op een strandwal al dan niet met afgevlakte duinen die afgedekt is door kalkhoudende Enkeerdgronden. Tot op heden is het aantal waarnemingen in de buurt van het onderzoeksgebied beperkt. Het aantal waarnemingen in een straal van ca. 1km rond het onderzoeksgebied ligt om en nabij de tien. Opvallend aan deze waarnemingen is dat er weinig aanwijzingen zijn voor structurele bewoning in het gebied, met uitzondering van een vermoedelijk romeinse waterput (Archis-waarnemings-nr. 24047). Tijdens een Inventariserend Veldonderzoek op de bouwlocatie Bronsgeest zijn door RAAP Archeologisch Adviesbureau in de buurt van het onderzoeksterrein een aantal aardewerkscherven aangetroffen die teruggaan tot de Prehistorie en Vroege Middeleeuwen (Oude Rengerink, 1996), maar bijbehorende structuren ontbreken. De beer- en waterputten
----------------------------------	--

	die op een andere locatie door RAAP Archeologisch Adviesbureau zijn aangetroffen dateren van na 1850 en zijn vanuit archeologisch en cultuurhistorisch standpunt weinig interessant (Jordanov, 2004). Ook tijdens het onderzoek van RAAP Archeologisch Adviesbureau aan de Bronckhorststraat zijn geen duidelijke bewoningssporen vastgesteld ondanks de aanwijzingen voor bewoning in het gebied op basis van de beschikbare historische kaarten (Pronk, 2005). Wat de Archis-waarnemingen vooral aantonen is de overvloed aan muntvondsten in de buurt van het onderzoeksgebied (Archis-waarnemings-nrs. 22692, 24006, 24042, 29757). Het exacte aantal is niet gekend, maar het moet in de buurt van de 8000 liggen. Niet alle munten zijn even oud en even waardevol. Ze zijn uit goud, zilver, brons, koper of metaal en gaan van de Romeinse Tijd tot nu. Of ze ook binnen het onderzoeksgebied aanwezig zijn is moeilijk te zeggen.
Structuren en sporen	Rekening houdend met de historische kaarten, het landschap en de bodemgesteldheid is de kans op het aantreffen van sporen en structuren groot. Uit historische kaarten blijkt namelijk dat zowel aan de Bronckhorststraat als aan de Zeestraat al sinds 1600 huizen stonden aan de zijde van het onderzoeksgebied (Pronk 2005). Daarnaast bestaat het onderzoeksgebied vermoedelijk uit Oude Duinen afgedekt met kalkhoudende Enkeergronden. Deze Oude Duinen zijn bewoonbaar sinds het Neolithicum en door de aanwezigheid van een esdek bestaat de kans dat eventueel aanwezige sporen bewaard zijn gebleven.
Artefacten: (an)organisch	Rekening houdend met de bodemmatrix is de verwachting voor het aantreffen van (onverkoelde) organische vondsten beperkt. De grootste vondstcategorie zal bestaan uit anorganische artefacten.
Paleo-ecologische resten	Hiervoor gelden dezelfde opmerkingen als voor de organische artefacten.

3. Vraagstelling

Onderzoeksvragen	Wat is de fysiek-landschappelijke ligging van de locatie (geologie, bodemkunde en geomorfologie)? Bestaat er een relatie tussen microreliëf, afzettingen, bodemtype en de aanwezigheid en fysieke kwaliteit van archeologische resten? Wat is de aard, ouderdom, omvang, gaafheid en conservering van de aangetroffen archeologische vindplaatsen? Wat is de verticale vondstspreading per bodemtype? Welke delen van het gebied zijn verstoord en tot op welke diepte? Welke aanbevelingen kunnen er gegeven worden voor eventueel vervolgonderzoek?
------------------	---

4. Veldwerk

Strategie	Er wordt een beperkt bureauonderzoek gedaan, gevolgd door een booronderzoek en een veldkartering.
Methoden en technieken	Het veldwerk bestaat uit een veldkartering en het zetten van boringen. De veldkartering gebeurt door de geschikte delen van het onderzoeksgebied af te lopen in banen met vijf meter interval. Het gaat hierbij om de akkers, waar de begroeiing nog niet te hoog is. In de weilanden worden de molshopen bekeken. Het booronderzoek bestaat uit een tiental boringen per ha, waarvan minstens één tot een diepte van 4m. Voor de overige boringen volstaat een diepte van circa 2m. Indien op basis van de gedane waarnemingen aangenomen kan worden dat een site aanwezig is, wordt het boorgrid op deze locatie verdicht.
Structuren en	Tijdens de veldkartering wordt aandacht geschonken aan verkleuringen die aan de oppervlakte zichtbaar zijn, zoals

grondsporen	<i>omhooggeploegd zand of grind, puin en dergelijke. Deze plaatsen worden gemarkeerd en ingemeten. Hetzelfde geldt voor locaties met een hoge vondstdichtheid. Tijdens het booronderzoek zal de nadruk vooral liggen op het herkennen van eventueel in de ondergrond aanwezige archeologische lagen, structuren en grondsporen.</i>
Artefacten: (an)organisch	<i>Alle (an)organische artefacten waarvan redelijker wijze kan worden aangenomen dat ze archeologisch interessante informatie opleveren worden afzonderlijk gemarkeerd en verzameld. Botten worden niet verzameld, tenzij het gaat om menselijk botmateriaal of crematieresten.</i>

5. Uitwerking en conservering

Analyse fysische-geografie	<i>Boorinformatie moet worden gebruikt om de lithologische, geomorfogenetische, alsmede de bodemkundige ontwikkeling en de veranderingen in de waterhuishouding van het onderzoeksgebied in kaart te brengen.</i>
Structuren en grondsporen	<i>Sporen en verkleuringen dienen te worden beschreven en van een interpretatie voorzien.</i>
Artefacten: (an)organisch	<i>Alle artefacten worden conform de KNA (College voor de Archeologische Kwaliteit 2005) aan een minimale beschrijving en analyse onderworpen.</i>
Beeldrapportage (objecttekeningen, foto's, kaarten, e.d.)	<i>Er dienen foto's te worden gemaakt van het terrein tijdens het onderzoek, evenals van alle gemarkeerde vondstconcentraties en bodemverkleuringen. Eventueel kunnen vondsten die kenmerkend zijn voor een specifieke periode gefotografeerd worden.</i>

6. Eindproduct: rapportage en deponering

Te leveren product	<i>Het eindproduct is een rapport volgens KNA-specificatie VS 06. De resultaten van het IVO dienen per perceel te worden gerapporteerd.</i>
Verschijsning en oplaag eindrapport	<i>Het rapport wordt uitgegeven door de opdrachtnemer. Een exemplaar van het rapport wordt ter beschikking gesteld van de opdrachtgever, de gemeente en de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek.</i>
Deponering	<i>In afwachting van eventueel vervolgonderzoek dienen de vondsten en documentatie te worden bewaard in het depot van de opdrachtnemer waarna het geheel, conform de daarvoor geldende normen (KNA-specificatie DS 02 & DS 03), wordt overgedragen aan het provinciaal depot van de provincie Zuid-Holland in Alphen aan den Rijn (contactpersoon Frits Kleinhuis; tel. 0172-421688).</i>

7. Randvoorwaarden

Personele randvoorwaarden	<i>Het onderzoek moet verricht worden door een gecertificeerd archeologisch bedrijf. Het onderzoek wordt geleid door een ervaren fysisch geograaf en een medior archeoloog.</i>
Uitvoeringsperiode en opleveringstermijn veldwerk	<i>De duur van het veldwerk bedraagt maximaal 1 week.</i>
Kwaliteitsbewaking, toezicht, overleg en evaluatie	<i>De eindverantwoordelijkheid en het toezicht op de werkzaamheden liggen in handen van de projectleider. Elke ochtend dient er kort overleg plaats te vinden tussen de projectleider en de veldmedewerkers over de taakverdeling, eventuele wijzigingen ten aanzien van het programma van eisen, enz. Relevante afspraken en wijzigingen worden in het dagboek vastgelegd.</i>

8. Bijlagen

Literatuur

- *College voor de Archeologische Kwaliteit, 2005: Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.2, Gouda.*
- *Halbertsma, H., 1971: Noordwijk, Nieuwsbulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond 1971, 75-76.*
- *Jordanov, M., 2004: Plangebied Wilhelminahofje, gemeente Noordwijk een archeologische begeleiding, Amsterdam (RAAP-notitie 737).*
- *Oude Rengerink, J.A.M., 1996: Gemeente Noordwijk een archeologische inventarisatie en kartering (AAI-1), Amsterdam (RAAP-rapport 184).*
- *Pronk, E.C., 2005: Plangebied Bronckhorststraat, gemeente Noordwijk; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek, Amsterdam (RAAP-notitie 1039).*
- *Raaf, H. K. De, 1959: Een merovingisch muntje uit de Zuid-Hollandse duinstreek, Westerheem 1959, 29-30, pl. VII-3.*